

Experiències de treball per projectes. Interdisciplinarietat i cooperació per a un aprenentatge significatiu

M. Catalán Salvador, J. Martínez Vargas, P. Mas Tomás, M^a. T. Sellés Miró,
R. Verdú Lozano

Departament d'Innovació i Formació Didàctica
Departament de Didàctica General i Didàctiques Específiques
Universitat Alacant

RESUM

La comunicació presenta un recull d'experiències en diferents centres educatius (infantil 0-3 anys, CEIP 3-12 anys, secundària, cicles formatius i Col·legi Rural Agrupat) que treballen sobre projectes a l'aula i al centre. L'objectiu és mostrar la validesa actual d'una metodologia d'aprenentatge més diversificada i complexa, que valora la motivació de l'alumnat i que considera el professorat com acompanyant i coordinador del procés d'aprenentatge. En el marc actual de les noves titulacions sorgides del procés de Bolonya s'hauria de reivindicar aquesta metodologia que ofereix un aprenentatge més significatiu per a l'alumnat i amb relació amb la pedagogia del context evitant la separació entre l'escola i la vida. Finalment, es pretén qüestionar el valor i utilitat de la formació inicial del professorat i el paper de la universitat com institució que ha de connectar l'aprenentatge i la realitat.

Paraules clau: projectes, experiències didàctiques, escola oberta a l'entorn

1. INTRODUCCIÓ

Un dels nous objectius fonamentals de l'educació, és desenvolupar una major flexibilitat que permeti als individus la possibilitat d'un aprenentatge interactiu, permanent d'evolució i de readequació en l'àmbit laboral o d'estudis superiors.

Les formes d'organització del treball actual requereixen mètodes d'ensenyament-aprenentatge que estiguin en consonància amb els processos de canvi que s'estan produint en els àmbits socials, culturals, econòmics, laborals i tecnològics.

Els Projectes de Treball responen a una intenció organitzada de donar forma al desig d'aprendre. Parteixen d'un enfocament globalitzador obert, per provocar aprenentatges significatius, partint dels interessos dels xiquets i les xiquetes i de les seves experiències i coneixements previs.

Treballar per Projectes és tot un repte, perquè suposa un nou enfocament, un canvi d'actitud per part de l'educador i una escolta activa. Trenca amb la idea d'educació homogeneïtzadora i igualitària i es basa en la diversitat com a valor que enriqueix a una comunitat.

Kilpatric, representant americà de l'Escola Nova, a principis del segle XX, va dissenyar aquest enfocament. Parteix d'una nova concepció de l'aprenentatge, en establir que el xiquet no aprèn de manera fragmentada, sinó globalment i a partir de les situacions de la vida quotidiana. Això requereix que els temes d'estudi sorgeixin de l'interès i experiències dels xiquets. L'objectiu de l'educació, no és l'adquisició mecànica de continguts, sinó dels procediments per aprendre de manera autònoma.

El treball per projectes té en compte situacions, interessos i diferències individuals i de grup, d'acord a les demandes i necessitats de la societat i les edats dels alumnes.

Els projectes s'elaboren amb l'objectiu de cobrir una demanda i, alhora, oferir una solució al problema. Poden tenir una durada curta, o es continuïn desenvolupant el temps que es consideri pertinent.

D'altra banda, aquests projectes tenen pocs elements permanents o fixos, sent altra de les seves característiques la versatilitat.

Aquesta característica permet obrir l'escola tant a les aportacions que els mateixos pares o altres familiars dels alumnes puguin realitzar, com a persones de la comunitat que per la seva formació o ofici, puguin brindar coneixements específics.

Apareixen així a l'escola, altres llenguatges, altres maneres de comunicació i d'interacció, que enriqueixen la tasca educativa i les experiències dels infants i els joves que assisteixen a l'escola.

Els projectes es poden desenvolupar quan:

- Succeeix algun fet particular a l'aula o a l'escola.
- Els xiquets ho demanen, perquè s'han interessat per un tema.
- Els mitjans massius de comunicació informen sobre algun fet.
- Es commemora una data especial.
- Els mestres es reuneixen i decideixen un projecte comú de centre.

La participació dels alumnes pot ser:

- Espontània o voluntària: són els mateixos alumnes els qui prenen la iniciativa de proposar temes per treballar.
- Induïda: La participació correspon a una estratègia del docent, que la promou, preguntant, suggerint.
- Obligatòria: És la o el docent qui imposen la participació, indicant que tots han de portar propostes de temes per treballar en els projectes d'aula.

En la realització dels projectes de treball es desenvolupen diverses fases:

- Durant la primera fase els alumnes recopilen les informacions necessàries per a la resolució del problema o tasca plantejada.

El treball per projectes representa una oportunitat per trencar l'individualisme i fomentar el treball en col·laboració a la recerca de solucions comuns a la problemàtica plantejada. Les tècniques de grup requereixen una atmosfera cordial, un clima distès que faciliti l'acció. Per això és molt important que el docent, sobretot durant aquesta fase inicial, pugui orientar i assessorar els alumnes en el sentit de fomentar i desenvolupar actituds de respecte, comprensió i participació.

- En la segona fase de planificació es caracteritza per l'elaboració del pla de treball, l'estructuració del procediment metodològic i la planificació dels instruments i mitjans de treball. És molt important definir com es va a realitzar la divisió del treball entre els membres del grup.

Amb la fase de presa de decisions el docent té la funció de comentar, discutir i, si cal, corregir, les estratègies proposades pels alumnes.

Un aspecte fonamental en l'aprenentatge per projectes és el procés social de comunicació (negociació) que s'estableix en el grup en què els participants han d'aprendre a prendre decisions de forma conjunta.

- Durant la fase de realització del projecte, l'acció experimental i investigadora passa a ocupar un lloc prioritari. S'exercita i analitza l'acció creativa, autònoma i responsable.
- Un cop finalitzat el projecte el docent i els alumnes comenten i discuteixen conjuntament els resultats aconseguits. La funció principal del docent és facilitar a tots els participants una retroalimentació, no només sobre el producte final sinó sobre tot el procés: errors i èxits, rendiment de treball, vivències i experiències que s'han assolit.

Cal ressaltar que els treballs per projectes afavoreixen un aprenentatge motivador, enforteix l'autoconfiança, l'aprenentatge es realitza de forma integral, els alumnes prenen les seves pròpies decisions i aprenen actuar de forma independent, configuren situacions d'aprenentatge, així com exerciten el pensament científic.

2. EXPERIÈNCIES DE TREBALL PER PROJECTES

Per què centrar-nos en casos pràctics?

Ens centrem en casos pràctics per poder demostrar i observar com aquest tipus de treball està realitzant-se en el sistema educatiu espanyol en els diferents etapes des de l'educació obligatòria fins l'educació no obligatòria però reglada. A més a més es pot observar com es realitza el treball a partir de l'experiència desenvolupada en diferents centres amb tipologies i edats diferents dels alumnes per tenir un marc referencial.

A continuació presentem diverses experiències de treball per projectes en diferents centres educatius. És un recull de centres que ens mostren l'experiència de treball per projectes, des de l'escola infantil del primer cicle (0 a 3 anys) no obligatòria, un CEIP del segon cicle d'educació infantil (3-6 anys), no obligatòria i gratuïta, un CRA (3 a 12 anys) on es coordinen diferents centres, un IES d'educació secundària i batxillerat (12 a 18 anys) obligatòria i no obligatòria, finalitzant amb un CIP de FP en educació secundària i educació superior (16 anys endavant).

2.1. EIMA Zona Nord (Escola Infantil Municipal Zona Nord)

C. General Prieto, 16 - 03804 Alcoi (Alacant)

Telf.: 96 533 51 65 / Fax: 96 533 67 28

Adreça electrònica: eima_zn@alcoi.org

Projecte *Marina a Jogaina*

Infantil, 1 any

EIMA Zona Nord d'Alcoi és una escola d'ensenyament de 0 a 3 anys amb una capacitat per 110 xiquets i xiquetes.

Justificació

Fa temps que observem que els xiquets cada vegada fan menys cas dels joguets que tenen a l'escola i és que a casa també tenen de tot. Per a ells la manipulació d'objectes és una forma de coneixement i quan ja els tenen massa vistos no els fan cas. Els crida més l'atenció qualsevol cosa com per exemple un paperet que cau a terra. El que més els agrada es la interacció amb l'adult, que senzillament els mire i els reconega amb un somriure. Aquest projecte obert sorgeix de la voluntat de jugar amb ells i compartir les possibilitats que tenen els joguets, redescobrint l'ús que fem dels materials.

Desenvolupament

El projecte utilitza uns personatges protagonistes que responen a les tres àrees de coneixement en Educació Infantil:

- a) coneixement de sí mateix: amb Marina s'aprenen les parts del cos així com el vocabulari relacionat amb el canvi de roba i el canvi de tems mentre que el peluix Perot permet treballar les emocions i els sentiments (importància de l'afectivitat);
- b) coneixement de l'entorn social i natural: Xiulet és un tren que porta Marina a tots els llocs, mostrant-li l'entorn, el cel, els animals, els cotxes, etc;
- c) àrea de comunicació i representació: el Tio Toni té un taller on tot és possible i on hi ha de tot (pasteta de pa, pintures, ferraments, etc). A més, dins de l'àrea de comunicació la música ocupa un protagonisme especial en l'escola infantil: es canta per dir-se bon dia, per desplaçar-se, per anar a dinar, per rentar-se les mans; el ritme i el ball són molt importants per al coneixement del cos. Xesco és el personatge que representa la música. Els iaies Teresa i Miquel contenen les coses que feien els nostres majors, saben mots contes i rondalles i acostumen a visitar l'escola per Nadal i altres festes.

Conclusions

El principal objectiu d'aquest projecte és el mateix que s'intenta assolir a l'escola: "Acompanyar als xiquets en el seu procés de creixement. Estar al seu costat,

preparant l'ambient, cobrint totes les seues necessitats i ajudant-los a ser capaços per ells mateixos de descobrir el món que els envolta”

Partint d'açò pretenem que els xiquets i les xiquetes puguin:

- descobrir el seu propi cos així com les persones i els objectes mes pròxims;
- observar i explorar l'entorn immediat amb una actitud de curiositat;
- descobrir i conèixer les costums i les tradicions del nostre poble: Nadal, Carnestoltes, la Pasqua, les festes de Sant Jordi o el dia el Ros.

2.2. CEIP Sant Vicent Ferrer

Camino Viejo d'Ontinyent s/n - 46890 Agullent (València)

Telf.: 96 290 71 79

Adreça electrònica: 46000079@edu.gva.es /

<http://intercentres.cult.gva.es/agullentceip/>

Projecte *Els astronautes*

Infantil, 4 anys. Mestra: María Ferrero

Es tracta d'una escola amb una línia en valencià. El curs 2011-2012 hi ha 63 alumnes a infantil dividits en tres grups *Els astronautes* (tutora: María Ferrero), *Les abelles* (tutora: Inma Mira) i *Les serps* (tutora: Mª Jesús Reig). També hi ha una mestra de suport que dona informàtica, anglès i psicomotricitat als tres grups d'infantil.

Justificació

El Projecte *Els astronautes* s'ha realitzat durant el primer i segon trimestre a 4 anys. La decisió de treballar per projectes obeeix al fet que aquesta manera de presentar les activitats escolars promou les habilitats d'aprendre a aprendre i ensenyar a pensar, és a dir, instrueix l'alumnat mentre que li permet ser el creador dels seus propis aprenentatges. Per tant, promou el pensament crític i la reflexió; permet l'aprenentatge cooperatiu així com determinats valors (respecte, tolerància, etc); afavoreix la comunicació i les habilitats socials; afavoreix la participació de la família; potencia l'autonomia personal i fomenta l'aprenentatge d'estratègies per resoldre problemes.

Desenvolupament

Com es treballa per projectes al CEIP Sant Vicent d'Agullent? Es tria un tema que es considera motivador i engrescador per a l'alumnat i es parteix dels seus coneixements previs, siguin o no correctes. De manera conjunta es decideixen els aspectes que es volen treballar tenint en compte els interessos i les inquietuds dels xiquets i les xiquetes. La mestra va dirigint la conversa per tal que les decisions s'ajusten al que considera que l'alumnat ha d'assolir. L'alumnat és el protagonista del procés d'aprenentatge i, com a tal, té un paper actiu plantejant hipòtesis, cercant informació, reflexionant, etc.; es promou el treball cooperatiu tant en petit com en gran grup al mateix temps que l'alumnat és conscient de tots els conceptes que ha assolit al llarg del projecte com queda manifest quan ho verbalitza.

2.3. CRA Mariola-Benicadell (Col·legi Rural Agrupat. Aularis: Alfafara, Agres i Gaianes)

Avinguda Generalitat Valenciana s/n - 03838 Alfafara (Alacant)

Telf.: 965 510 237 / Fax: 965 510 237

Adreça electrònica: 03016079@edu.gva.es /

<http://intercentres.cult.gva.es/cramariolabenicadell/>

Projecte *Els carrers del poble*

Mestres: Lluís Vega i Ezequiel Biosca

El CRA Mariola-Benicadell està format per tres aularis situats en tres pobles diferents: Agres, Alfafara i Gaianes. L'aulari d'Alfafara té 36 xiquets, l'aulari d'Agres 31 xiquets (amb 2 aules d'Educació Primària i 1 aula d'Educació Infantil) i l'aulari de Gaianes té 20 xiquets amb 1 aula d'Educació Infantil i 1 aula d'Educació Primària.

El CRA compta amb 15 mestres on els tutors són fixes en els centres i l'equip directiu, el de suport i els especialistes són itinerants pels centres. Els dimecres per la vesprada els mestres realitzen la formació en centres i la coordinació per poder atendre a les necessitats de cada centre. Cada final de trimestre es reuneixen les tres escoles en una trobada, cada vegada en un centre, per poder restablir relacions entre els alumnes i conèixer els pobles. Els centres estan arrelats al medi.

Treballen per projectes a les escoles i porten un projecte en comú tot el CRA al llarg del curs. Es treballa des del constructivisme, tenint en compte la integració en el

medi, en el poble, establint relacions i afavorint la interdisciplinarietat en els centres. La implicació de les famílies en l'escola és un pilar fonamental per desenvolupar el projecte (sense el seu ajut no es podria dur a terme) i a final de curs per a concloure es realitza la trobada de les famílies (cap de setmana per a conviure en un espai diferent) on s'exposa el projecte comú, es reflexiona i s'analitza la feina desenvolupada. És una trobada molt emotiva on cada família ha desenvolupat una tasca. Exemple de projectes: *La via verda* (passat, present i futur, cançons, poemes, escrit, etc) o *L'hort* (ubicació, llaurar el camp, abono, llavors, etc).

El projecte que està portant-se a terme a Gaianes en l'aula d'Educació Infantil és *El treball al voltant dels carrers del poble*.

Justificació

Surt des dels xiquets per donar resposta al que ocorre al poble:

1. Hi ha famílies noves amb xiquets que han arribat a l'escola i tenen ganes d'ensenyar els companys on s'han comprat els pares la casa.
2. A més a més fa anys que a l'escola es treballa la cuina i aquestes activitats es realitzen a casa, comprant els productes al mercat o a les tendetes del poble, de manera que amb el plànol de Gaianes que ocupa tota una de les parets de l'aula, es fan itineraris per arribar a les diferents cases. Evidentment també hi ha un treball previ i una descoberta on els carrers tenen nom i les cases nombre.
3. Perquè com també ha assenyalat Francesco Tonucci, a l'escola s'estimen més el carrers que no els parcs, poder gaudir d'ells i sentir-los seus, poder prendre decisions sobre les coses que des del hui es fan per a hui i per al futur, i constatar que eixe futur els pertany.
4. Perquè l'escola és un esquitx més de la vida, una espurneta on està representada la societat i no la volen sense sentir a les famílies però també a la gent del poble. L'escola vol que les famílies sàpiguen què estan fent, volen sentir-los compromesos amb el centre, abocats i contents i aportant idees.

Desenvolupament

Per iniciar la tasca amb l'aportació de tots van pensar en la realització d'un plànol amb la creació de tres grups on cadascú dissenya el recorregut pels diferents carrers del poble.

Cal retolar el nom de l'escola en el carrer on està ubicada. Cal seguir buscant informació i llegint el conte *El carrer*, despertà interès i curiositat. A través d'eixa motivació surt la necessitat de retolar els noms dels carrers segons la seua visió i volen penjar-ho un temps. Com és un bé del poble pensen que hi ha que anar a l'ajuntament a sol·licitar permís per retolar els carrers i penjar-ho. Escriuen un document (instància) i van a l'ajuntament a presentar el document. Al cap d'uns dies el regidor va a l'escola per poder contestar les preguntes i els dubtes que han sortit, com a representant de l'ajuntament.

Al cap d'uns temps cada xiquet rep el permís per poder retolar els carrers, treballant amb aquesta tasca amb molta il·lusió.

Conclusió

Aquest projecte té en compte com a l'escola de la vida els aprenentatges no són esbiaixats (ara matemàtiques, ara coneixement del medi o ara castellà), sinó que tot és amb la seua globalitat, contextualitzat, des de la transversalitat, amb aprenentatge cooperatiu i no sols amb els del mateix sexe i la mateixa edat. Treballar en la Zona de Desenrotllament Pròxim (ZDP) implica el treball amb els iguals, amb les famílies, els iaies, el veïnat, els carrers, les places i el poble.

2. 4. IES Andreu Sempere

Carrer Isabel la Catòlica, 46 - 03803 Alcoi (Alacant)

Telf.: 96 533 81 57 / Fax: 96 533 81 82

Adreça electrònica: 03010727@edu.gva.es /

iesandreusempere@iesandreusempere.org

Lloc web: <http://www.iesandreusempere.org/>

Projecte *Educació per la pau*

Col·lectiu Cultura de Pau

L'IES Andreu Sempere d'Alcoi és un centre públic que imparteix ESO i Batxillerat a poc més de 500 alumnes. El claustre està format per 54 professors i professores a més de 9 treballadors de personal no docent.

Justificació

El centre forma part des de fa alguns anys de la Xarxa d'Escoles Associades de la UNESCO i el projecte sobre *Educació per la pau* que ha realitzat durant els cursos 2009-2010 i 2010-2011 conjuntament amb l'IES Pau Casesnoves d'Inca s'emmarca en les activitats de Cultura de Pau que s'impulsen des de la xarxa UNESCO.

Els antecedents del projecte són els treballs realitzats amb motiu del 70é aniversari del bombardeig de la ciutat d'Alcoi que va coordinar el professor Àngel Beneito Lloris. Entre setembre de 1938 i març de 1939 Alcoi va ser bombardejat set vegades per l'Aviació Legionària Balear de Mussolini, aliada de l'exèrcit aixecat del general Franco. Setanta anys després, l'any 2008, l'alumnat dels instituts Andreu Sempere i Pare Vitòria d'Alcoi, que formen part de la xarxa d'Escoles Associades de la UNESCO, van decidir commemorar l'aniversari dels bombardejors.

Per tal d'això enllestiren una sèrie de treballs relacionats amb la cultura de pau i amb la recuperació del patrimoni històric més recent: explicaren pels centres de primària l'efemèride; entrevistaren a veïns que varen patir els bombardejors; investigaren els seus efectes en la premsa de l'època; catalogaren els impactes de metralla que encara resten als carrers de la ciutat; viatjaren a Gernika, etc. Els resultats dels treballs realitzats va ser el DVD *Bombes de pau. 70é aniversari bombardejors d'Alcoi*.

Desenvolupament

En el cas d'*Educació per la pau*, que continua la línia dels treballs realitzats a propòsit dels bombardejors, el projecte es va organitzar en tres blocs temàtics:

1. Memòria de la guerra: investigant el passat recent i les tràgiques experiències bèl·liques del segle passat, l'alumnat va estudiar els bombardejors de la ciutat d'Alcoi, les experiències vitals dels refugiats, el testimoni de Paco Aura supervivent del camp de concentració de Mauthausen, la visita als camps de concentració en maig de 2011, etc.
2. Art en guerra / Art en pau: l'alumnat va realitzar treball artístic sobre l'art degenerat i sobre el Gernika i va realitzar el muntatge de les obres teatrals relacionades amb la temàtica de cultura de pau del projecte com són *La orilla perra del mundo* i *Lisístrata*.
3. Present en pau (Ciutadania, Drets Humans i Diversitat Cultural): les activitats d'aquest bloc es van centrar en el treball sobre interculturalitat, migracions, conseqüències dels conflictes bèl·lics, etc.

El projecte va estat subvencionat pel Ministeri d'Educació dins del seu programa ARCE (Agrupacions de Centros Educatius) que tenia com objectiu establir xarxes educatives entre centres educatius de diferents comunitats autònomes.

També en aquest cas, les activitats del projecte han quedat recollides en el doble DVD amb el títol *Educació per la pau* que també inclou com contingut addicional el documental *Un alcoià en Mauthausen. Francisco Aura Boronat* (Dipòsit legal: A-76-2012).

Conclusions

El treball multidisciplinari desenvolupat en el projecte va permetre l'alumnat conèixer el passat del seu poble per no oblidar-lo, amb intenció també d'incorporar l'educació per la pau en el projecte educatiu del centre. Al mateix temps es van analitzar conflictes bèl·lics aprenent a accedir a la informació de manera crítica i amb capacitat per posicionar-se i actuar creativament (tallers artístics, vídeos, representacions teatrals, interpretacions musicals, etc).

2. 5. CIPFP Batoi (Centre Integrat Públic de Formació Professional de Batoi)

Carrer Serreta, 5 - 03802 Alcoi (Alacant)

Telf.: 96 533 16 86 / Fax: 965 33 20 48

Adreça electrònica: [03012165.secret@edu.gva.es/](mailto:03012165.secret@edu.gva.es)

Lloc web: <http://cipfpbatoi.edu.gva.es/>

Projecte *Els sentits*

Professora: Mª Teresa Sellés

Actualment compta amb 1200 alumnes presencials i 200 alumnes semi presencials. Es realitzen estudis de Formació Professional de Grau Mitjà i de Grau Superior. Ensenyament no obligatori- reglat. Té 106 professors i hi ha torn lectiu de matí, vesprada i nit. La procedència de l'alumnat es diversa i les edats dels alumnes són molt variades.

El projecte de treball és du a terme en el Departament de Serveis a la Comunitat en el Cicle Formatiu de Grau Superior d'Educació Infantil, des del mòdul (assignatura) *Desenrotllament Cognitiu i Motor*. L'aula està formada per 30 alumnes que accedeixen al cicle des de diferents vessants: prova major de 19 anys, batxillerat i cicle mitjà amb la

prova d'accés al cicle superior. L'edat està compresa entre els 18 i els 34 anys. La procedència de l'alumnat és dels pobles del voltant d'Alcoi, Alacant i Altea.

A l'inici de curs es planteja a l'aula de primer d'Educació Infantil, del matí, treballar el mòdul de *Desenrotllament Cognitiu i Motor* sense llibres, elaborant entre tots els materials a partir dels continguts del decret (sense poder triar els temes) des d'una metodologia diferent de treball.

Justificació

La necessitat d'aprendre des d'una vessant d'investigació, de descobriment, a partir de la pròpia elecció del grup i dels continguts, hi ha que negociar amb els altres grups per arribar a un acord. A més a més donar a conèixer el treball a la resta de la classe mostrant la importància i necessitat de cada sentit en la formació del xiquet.

Desenvolupament

El projecte de treball que es tria i es desenvolupa en l'aula és *Els sentits*.

Els alumnes en gran grup a partir de la pregunta: Què sabem i què volem saber dels sentits? es realitza un llistat en la pissarra i s'organitza el treball des de tres vessants comuns:

- El sentit (anatomia, desenvolupament, característiques, malalties més freqüents, etc).
- La intervenció educativa (0-1 any, 1-2 anys, 2-3 anys).
- Les necessitats educatives especials (amb restes visuals, cecs).

Es formen els grups de treball per mitjà d'una dinàmica de grups i cada grup tria el sentit que vol desenvolupar (entre ells arriben a un consens utilitzant arguments en la tria del sentit). Cada grup treballa cercant informació utilitzant diferents recursos (aula d'informàtica, biblioteca, etc). Abans de finalitzar la sessió hi ha un temps de posada en comú per analitzar dubtes, dificultats o descobriments.

Una vegada cada grup té estructurada i seleccionada la informació entre tots es decideix els diferents tipus de formats on es mostre el projecte dels sentits:

- Un dossier per grup de cada sentit.
- Un extracte clar i concret que aporta cada grup en el seu sentit per fer un dossier comú dels sentits per a ús individual (suposa: concreció de tipus de lletra, cos, separació de paràgraf, sangria, etc).

- Mostrar cada grup la informació del sentit que han treballat a la resta de la classe amb el cos (mitjançant teatre, anunci de publicitat o gravació de vídeo, entre d'altres) mostrant la importància que tenen a qualsevol col·lectiu.
- Tallers dels sis sentits, amb una aplicació pràctica a l'aula on els companys realitzen les activitats proposades (són alumnes). Exemple: posar la mà dintre d'una caixa tancada i endevinar pel tacte quin objecte és.

Avaluació final del projecte per part dels alumnes. Quins aspectes cal modificar, què has après, ha donat resposta al que volies saber, quines emocions has experimentat.

Conclusió

Han descobert que els xiquets menuts tenen sis sentits, que són imprescindibles per a relacionar-se en el món, que hi ha un sentit que no es pot viure sense ell, és a dir, han integrat un aprenentatge significatiu, d'investigació, amb un treball en grup on les habilitats socials són necessàries.

3. CONCLUSIONS

El treball per projectes és una manera d'entendre com apren el nostre alumnat, com elabora els conceptes, com tracta la informació i com el centre i el professorat planifica i actua. Tot i que no és una proposta nova ni desconeguda pot contribuir a afavorir la creació d'estratègies d'organització dels coneixements escolars (aprendre a prendre decisions, tractar la informació, transmetre la informació i avaluar els aprenentatges).

Tornar a posar l'organització del currículum escolar per projectes damunt de la taula significa acceptar el canvi de paradigma de la funció escolar:

- Acceptar que els centres no són la font principal d'informació de l'alumnat i per això reconèixer que l'escola o l'institut han d'oferir estratègies per desenvolupar les capacitats d'organitzar, interpretar i donar sentit a la informació.
- Acceptar que l'educació no ha de proporcionar sabers absoluts sinó ajudar a construir el propi punt de vista i afavorir el descobriment de nous coneixements.
- Acceptar que l'educació ha de formar els futurs ciutadans i ciutadanes per ser aprenents autònoms i eficaços amb capacitat per adaptar-se a nous perfils i reptes professionals, segons les noves necessitats de la societat.

4. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

4.1. Llibres

- Bará, J.; Domingo, J. i Valero, M. (2011). *Técnicas de aprendizaje cooperativo. Taller d'formació*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya.
- Díez Navarro, C. (1998). *La oreja verde de la escuela. Trabajo por proyectos y vida en la escuela infantil*. Madrid: Ediciones de la Torre.
- Hernández, Fernando i Ventura, Montserrat (2000). *La organización del currículum por proyectos de trabajo. El conocimiento es un caleidoscopio*. Barcelona: ICE Universitat de Barcelona/Graó.
- Martín García, Xus (2006). *Investigar y aprender cómo organizar un proyecto*. Madrid: ICE-Horsori.
- Tonucci, Francesco (2008). *Ensenyar o aprendre? L'escola com a investigació quinze anys després*. Barcelona: Graó.
- Tonucci, Francesco (2008). *Quan els infants diuen prou*. Barcelona: Graó.
- Rosenshine, B. (2010). *Principios de enseñanza*. Ginebra: UNESCO/IBE. Disponible en línia en <http://www.ibe.unesco.org>

4.2. Revistes

- Carbonell, L.; Essomba, M. À. i Valero, J. (2006). Els projectes de treball: una eina a l'abast. *Guix*, 325, 29-33. Recuperat l'1 de maig de 2012, de: http://esc3-12.pangea.org/7jornades/conclu/GUIX_325_04elsprojectes.pdf.
- Ferrer, C.; Algás, P. i Martos, J.M. (2007). Valoramos el trabajo por proyectos. *Aula de innovación educativa*, 166, 71-75.
- Majó, F. (2010). Por los proyectos interdisciplinares competenciales. *Aula de innovación educativa*, 195, 7-11.
- Pozuelos, F.J. i Rodríguez, F. De (2008). Trabajando por proyectos en el aula. Aportaciones de una investigación colaborativa. *Investigación en la escuela*, 66, 5.27.

4.3. Fonts electròniques

CRA de Mariola-Benicadell (Alfafara, Agres i Gaianes)

<http://escolagaianes.blogspot.com.es/2011/11/se-i-bambini-dicono-adesso-basta.html>

Tonucci, Francesco: *La ciudad de los niños. ¿por qué necesitamos de los niños para salvar las ciudades?*. Recuperat el 16 d'abril de 2012, de:

http://www.dolceta.eu/espana/Mod4/IMG/pdf/08-Francesco_20Tonucci.pdf .

CIP de FP Batoi (Alcoi)

<http://www.mediafire.com/?y8qmxvq8a4afd3v>

<http://www.mediafire.com/?0xf8vmc0d4lryzc>

Carbonell, Leonor; Essomba, Miquel Àngel i Valero, Jordi: *Una aproximació als treballs per projectes*. Recuperat l'1 de maig de 2012, de:

http://phobos.xtec.cat/professoratnovell/index.php?option=com_content&view=article&id=51%3Auna-aproximacio-al-treball-per-projectes&Itemid=47

Tippelt, R. i Lindemann, H.-J. (2001). *El Método de Proyectos*. Recuperat el 2 de maig de 2012 de: <http://www.halinco.de/html/doces/Met-proy-APREMAT092001.pdf>

Bixio, C. (1996). *Los proyectos de aula. Qué. Cuándo. Cómo*. Recuperat el 2 de maig de 2012 de: <http://www.terras.edu.ar/jornadas/115/biblio/75Los-proyectos-de-aula.pdf>